

SØNDERJYDSKE ÅRBØGER

I. HALVBIND

II. RÆKKE

1923

UDGIVET AF

Historisk Samfund for Sønder-
jylland.

AABENRAA

Sønderjydske Aarbøger

2. Række

1923

I.

Udgivet

af

Historisk Samfund for Sønderjylland

ved

H. P. Hanssen.

Thade Petersen.

Dr. Lausten Thomsen.

I Hovedkommission hos **Gyldendanske Boghandel Nordisk Forlag**
Kjøbenhavn,
for Danmark, Norge og Sverige.

Aabenraa.
Hejmdal's Bogtrykkeri
1 9 2 3.

Indhold.

Love for »Historisk Samfund for Sønderjyl- land«	Side	1 5
Frederik Schrøder: Christiansfelds Grundlæggelse. 1773—1923	»	6—20
Viggo Brøndal: Sønderjydske Sted- navnes Skæbne gennem Tiderne ..	»	21—41
C. Eskildsen, Tønder: Peter Hansen Stensvang, en sønderjydsk Bods- prædikant for 100 Aar siden	»	42 75
O. P. Schlichtkrull: Beretning om Op- lysningskontorets Virksomhed ..	»	76 109
Thomas Ries: Fra Aabenraa Byting ..	»	110—125
N. Hansen: Krigen og Kirkerne i Nord- slesvig	»	126- 141
Harald J. Rud: Tysk politisk og kul- turelt Arbejde i Nordslesvig: ..	»	142- 176

Love for „Historisk Samfund for Sønderjylland“.

§ 1.

Samfundets Formaal er at vække og nære Sansen for sønderjydske Historie

1. ved Udgivelsen af »Sønderjydske Aarbøger«;
2. ved Indsamling af Optegnelser til Brug for kommende Tidens Granskning, særlig vedrørende Sønderjyllands Historie, spec. ogsaa Breve;
3. ved at foranledige afholdt Foredrag over historiske, fortrinsvis lokalhistoriske Emner.

For saa vidt Samfundets Midler tillader det, kan der udgives eller gives Understøttelse til Udgivelse af særlige Fremstillinger af historisk Interesse for Sønderjylland.

Samfundet har sit Sæde i Aabenraa.

§ 2.

Indmeldelse i Samfundet kan ske ved Henvendelse til et af Bestyrelsens Medlemmer. Medlemsbidraget er 5 Kroner om Aaret eller mindst 100 Kroner en Gang for alle. Aarsbidraget opkræves en Gang aarlig i Oktober Maaned. Aarbøgerne skal med passende Mellemlum indeholde en Medlemsliste ordnet efter Distrikter.

§ 3.

Samfundet ledes af en Bestyrelse paa 9 Medlemmer, hvoraf mindst 6 skal være bosiddende i Sønderjylland. Bestyrelsesmedlemmerne skal have dansk Indfødsret. De vælges for 3 Aar ad Gangen, saaledes at der hvert Aar afgaar 3 Medlemmer. Afgangsorde-

nen er bestemt ved Lodtrækning. Valgene foretages paa det ordinære Aarsmøde, Genvalg kan finde Sted. Bestyrelsen vælger selv sin Formand og fordeler selv Arbejdet overensstemmende med sin Forretningsorden.

§ 4.

Aarbøgerne udsendes enten med to Halvbind eller et Helbind aarlig, mindst paa 20 Ark. Ethvert Medlem modtager Aarbøgerne gratis.

§ 5.

Kalenderaaret er Samfundets Regnskabsaar. Det aarlige Regnskab revideres af to for tre Aar ad Gangen valgte Revisorer og fremlægges i revideret Stand til Godkendelse paa det ordinære Aarsmøde. Et Uddrag af Regnskabet meddeles i Aarbøgerne.

§ 6.

Hvert Aar, saavidt muligt i Juli Maaned, afholdes ordinært Aarsmøde for Medlemmerne, skiftevis i de forskellige Egne. Indkaldelsen til Mødet sker ved offentlig Bekendtgørelse efter Bestyrelsens nærmere Bestemmelse eller ved direkte Underretning til Medlemmerne mindst 14 Dage forud. Paa Mødet gives Beretning om Samfundets Virksomhed i det forløbne Aar, hvorhos Regnskabet fremlægges til Godkendelse, og nye Valg af Bestyrelsesmedlemmer, eventuelt af Revisorer, foretages. Endvidere behandles muligt fremkomne Forslag fra Bestyrelsen eller fra enkelte Medlemmer efter Anmeldelse til Bestyrelsens Formand mindst 8 Dage forud for Mødet.

Ekstraordinære Aarsmøder indkaldes, naar Bestyrelsen finder Anledning dertil, eller naar mindst 50 Medlemmer stiller skriftligt Forlangende derom. Sagerne afgøres ved Aarsmøderne ved simpel Stemme flerhed, dog skal til Vedtagelse af Ændringer i Vedtægterne kræves enten 3 Fjerdedele af det afgivne Antal Stemmer, eller at Ændringerne vedtages med simpel Stemme flerhed paa to efter hinanden følgende Aarsmøder.

§ 7.

Beslutningen om Samfundets Opløsning kan kun tages paa et i Henhold til § 7 sammenkaldt ordinært eller ekstraordinært Aarsmøde, paa hvilket mindst Halvdelen af Samfundets Medlemmer er repræsenteret, og hvor Forslaget om Opløsning vedtages med mindst to Trediedele af de afgivne Stemmer. Om denne Sag kan Stemme afgives enten personligt eller ved skriftlig Fuldmagt til et mødende Medlem. Ved Opøsningen skal Arkivet deponeres i offentligt Arkiv eller Samling, saa vidt muligt i det sønderjydske Landsarkiv, og med Adgang til Udlaan. Over en eventuel Kassebeholdning ved Opøsning tager det afsluttende Aarsmøde Beslutning.

§ 8.

Forhold, som ikke er omtalt i disse Love, afgøres af Bestyrelsen.

Historisk Samfund for Sønderjylland.

Det Land, vi bor i, er vort. Vore Fædre har levet her før vi, i Tusinder af Aar. De har ryddet de endeløse Skove, og vendt hver Fure paa vore Marker. De har banet de gamle Veje og rejst de Hundreder af Kæmpehøje. De har trukket Skellet mellem Sysler, Herreder, Sogne og Byer og mellem deres og Naboens Mark. Og naar Fjenden kom i Landet, led og stred de for at værne om det. Volde, Grave og Bavnehøje vidner om deres tapre Færd, ikke mindre end de Tusinder af Vaaben, de Rustninger og Skibe, vore Moser gemmer. De har bygget de gamle Gaarde og rejst de smukke Borgerhuse, vi endnu glædes ved. Næsten paa hver Fodsbred Jord i vort Land finder vi Spor af deres Færd.

Alt dette og meget andet staar som Vidne om det Liv, vore Fædre har levet her før vi — men som **t a v s e V i d n e r**. Historieskriveren søger at give det **M æ l e**. Hvor det lykkes for ham, bliver vort Land levende for os. Der fortæller Skove, Marker, Veje, Høje, Kirker, Huse, Skel og Grøfter om, hvad der levedes her i Tusinder af Aar, før vi fik vort korte Spand af Tid at færdes her i.

»Historisk Samfund for Sønderjylland« vil opmuntre til saaledes at fortælle om vort Lands Historie, vil tilskynde til det og hjælpe til at udbrede det, der fortælles, baade om stort og smaat. Det vil søge at gøre vort Land **l e v e n d e** for os.

Men skal det lykkes, maa det **h a v e m a n g e t i l H j æ l p**: mange aarvaagne Øjne til at opdage, hvad

der kan tale om Fædrenes Liv, mange skarpe Blikke til at granske, hvad Minderne har at fortælle, mange flinke og føjelige Penne og Munde til at fortælle, hvad Granskeren finder, men — ikke mindst — mange villige Øren til at høre Fortællingen.

»Historisk Samfund for Sønderjylland kalder derfor ad alle Sønderjyder: »Vær med til at gøre vort Land levende! Meld jer ind i »Historisk Samfund for Sønderjylland«!»

Men Sønderjyllands Historie er ikke bare for os, der bor paa Sønderjyllands Jord. Den er hele Danmarks Historie. Derfor hæver Samfundet sin Røst og kalder ad alle Danske: »Vær med til at give Mæle til det Stykke af Danmark, hvor der maaske er lidt og stridt mest, hvor dansk Liv derfor tit har givet sig de stærkeste — omend ikke netop de rigeste Udtryk! Meld jer ind i »Historisk Samfund for Sønderjylland«!»

Medlemsbidraget er 5 Kroner aarlig. Medlemmerne faar Samfundets Skrifter — mindst 20 Ark aarlig — frit. Indmeldelser kan ske til en af de undertegnede.

P. Eliassen, Kolding.	Dr. Marius Kristensen, Askov.
--------------------------	----------------------------------

C. Eskildsen, Tønder.	Dr. M. Mackeprang, København.
--------------------------	----------------------------------

H. P. Hanssen, Aabenraa.	Nis Nissen, Nordborg.
-----------------------------	--------------------------

Thade Petersen, Haderslev.	Thomas Ries, Aabenraa.
-------------------------------	---------------------------

Dr. Lausten Thomsen,
Tønder.